
ZORA
68

A muravidéki kétnyelvű oktatás fél évszázada

Szerkesztette / Uredila

Kolláth Anna

Bielsko-Biala, Budapest, Kansas, Maribor, Praha
2009

Tartalom / Vsebina

9	Előszó
12	Predgovor
 1. FEJEZET: A MURAVIDÉK ÉS KÉTNYELVŰ OKTATÁSA	
Bokor József	
17	A nyelvpolitika és a muravidéki kétnyelvűség
Varga József	
26	A tanulók magyar és szlovén nyelvi kifejezőképességének vizsgálata a lendvai és a muraszombati községek kétnyelvű általános iskoláinak negyedik és nyolcadik osztályában
Kolláth Anna	
36	Két nyelv és oktatás
Rudaš Jutka	
60	„Nyelvünk” kódváltásának pragmatikai szerepe
Gróf Annamária	
68	A lektori órák jelentősége a kétnyelvű diákok magyar nyelvi fejlődésében
Merényi Annamária	
76	Régi és klasszikus irodalomtörténeti tárgyak oktatása kétnyelvű közegben
Guttmann Miklós	
81	Gondolatok a muravidéki kétnyelvű oktatás jubileumán

Pusztay János

- 91 A terminológia szerepe a nyelvek fennmaradásában

Göncz László

- 97 A muravidéki kétnyelvű oktatás bevezetésének előzményei és körülményei

Kolláth Anna

- 113 Magyar1 vagy magyar2? A tannyelvválasztási útmutatók keletkezéstörténete

Kolláth Anna – Varga István Štefan – Göncz Lajos

- 115 Magyar1 vagy magyar2? Tannyelvválasztás a Muravidéken. Útmutató a kisebbségi helyzetű szülőknek és pedagógusoknak

Elizabeta Bernjak

- 121 Hipoteze o reformi dvojezičnega šolstva v Prekmurju

Zágorec-Csuka Judit

- 138 Az anyanyelv az életemben. Hűség és kétnyelvűség a muravidéki magyarok identitásának tükrében

Ruda Gábor

- 149 „Honnan jövőnk? Kik vagyunk? Hová megyünk?” Adalékok az 50 éves muravidéki kétnyelvű oktatási modellhez

Gasparics Judit

- 159 Nyelvhasználat és írásbeli szövegalkotás a kétnyelvű Muravidéken

2. FEJEZET: A KÉTNyelvű OKTATÁS KÁRPÁT-MEDENCEI KONTEXTUSAI

Nádor Orsolya

- 173 A Kárpát-medence oktatási hagyományai és a multikulturalizmus. Az Európa Iskola modell tanulságai

---

Borbély Anna

- 179 Megtanulható-e a kisebbségi nyelv az iskolában?
Egy magyarországi nemzetiségi kétnyelvű iskolában végzett
vizsgálat tapasztalatai

Domonkosi Ágnes

- 194 Egynyelvű beszélők vélekedései és hiedelmei a kétnyelvűségről

Péntek János

- 204 A romániai magyar közoktatás a kétnyelvűség szemszögéből

Benő Attila

- 217 A román nyelv tanítása a romániai közoktatásban a nemzeti kisebbségek
számára

Lanstyák István

- 226 Nyelvi probléma és iskola

Szabó Mihály Gizella

- 253 Mit oktat(ss)unk nyelvhelyesség címszó alatt a határon túli iskolákban?

Misad Katalin

- 261 A magyar mint idegen nyelv/hungarológia oktatásának gyakorlati
kérdései a pozsonyi Comenius Egyetemen

Vančoné Kremmer Ildikó

- 274 Megjegyzések a szlovákiai magyar nyelvű felsőoktatásról

Simon Szabolcs

- 284 Tantervek régen és ma

Csernicskó István

- 295 Ahol a kéttannyelvű oktatás visszalépés: Ukrajna

Szoták Szilvia

- 304 Van jövőkép? Gondolatok az ausztriai magyarság kétnyelvű oktatásához

---

Ćurković-Major Franciska

- 314 A zágrábi szórványságban élő horvátországi magyar kisebbség
oktatása 2009-ben

Alja Lipavic Oštir, Saša Jazbec

- 320 Dvojezično šolstvo v Prekmurju v evropskem kontekstu

Víghné Szabó Melinda

- 339 Estnisch-ungarische Zweisprachigkeit und das mentale Lexikon

- 353 Névmutató / Imensko kazalo

- 359 Tárgymutató / Stvarno kazalo

- 365 A kötet szerzői / Avtorji monografije

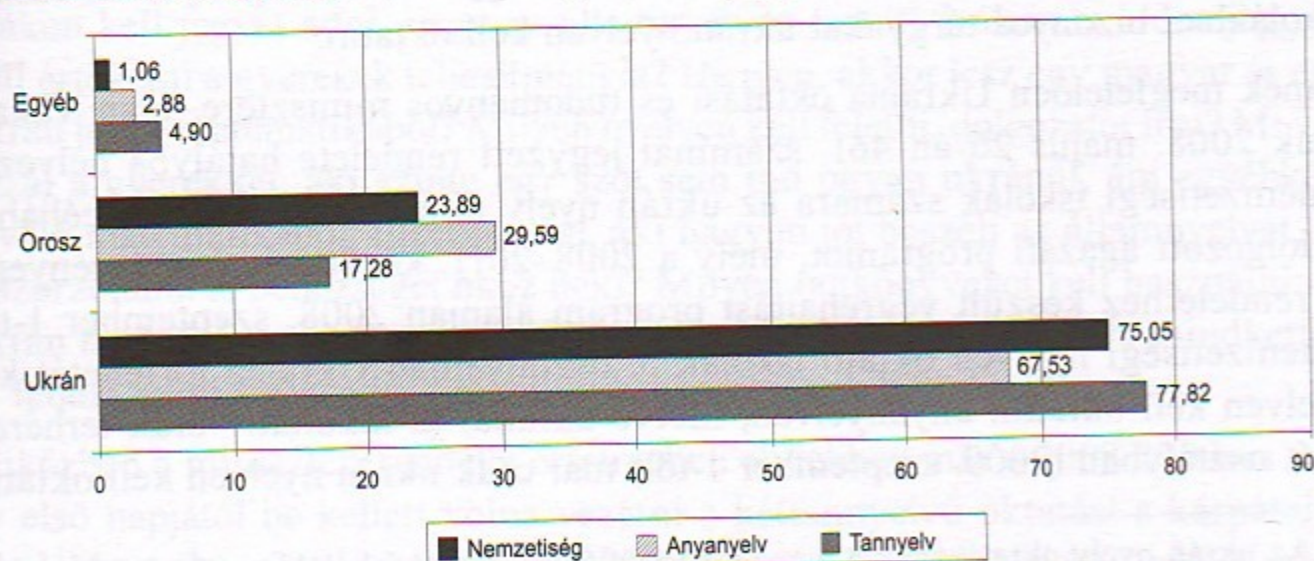

Ahol a kéttannyelvű oktatás visszalépés: Ukrajna

A független Ukrajna 2001-ben rendezett első népszámlálási adatai szerint a lakosság 77,82%-a ukrán, 17,28%-a orosz, 4,90%-a pedig egyéb nemzetiségű. Anyanyelv alapján Ukrajna lakosainak kétharmada (67,53%-a) ukrán, csaknem harmada (29,59%-a) orosz, 2,88%-a pedig egyéb anyanyelvű.¹ A 2003/2004. tanévben az ukrainai iskolások 75,05%-a tanult ukrán nyelven, 23,89%-a orosz nyelven, s mindössze 1,06% volt azok aránya, akik egyéb nyelven sajátíthatták el a tananyagot (lásd Csernicskó–Melnik 2007). Vagyis:

- többen tanulnak ukránul, mint amennyi ukrán anyanyelvű polgára van Ukrajnának, de kevesebben, mint amennyien ukrán nemzetiségűnek vallották magukat;
- kevesebben tanulhatnak oroszul, mint amekkora az orosz anyanyelvűek aránya az országban, ám jóval többen, mint amennyi az orosz nemzetiségű lakosok aránya;
- bár a nem ukrán/orosz nemzetiségűek aránya közel öt százalék, a kisebbségi nyelveket anyanyelvként beszélőké pedig csaknem három százalék, mindössze minden századik gyerek (az iskolások egy százaléka) tanulhat nem ukrán/orosz nyelven Ukrajnában (1. ábra).

1. ábra. Nemzetiség, anyanyelv és tannyelv összefüggései Ukrajna lakosságának körében

¹ Lásd a 2001. évi census hivatalos adatait a www.ukrstat.gov.ua honlapon.

Az ukrajnai kisebbségi közösségek közül gyakorlatilag csak az 1991-ig (a Szovjetunió széthullásáig) privilegizált helyzetű és az ország számos régiójában ma is lokális többséget alkotó oroszok, a románok, a krími tatárok és a magyarok rendelkeznek anyanyelven oktató intézményhálózattal.

A magyar nyelven oktató oktatási intézményhálózat annak ellenére működik Ukrajna legnyugatibb megyéjében, Kárpátalján, hogy a helyi magyar közösség már a harmadik többségi nemzet mellett él kisebbségi sorban. Az első világháborút lezáró békedöntés után a mai Kárpátalja területe Csehszlovákia része lett. Rövid átmeneti periódust követően (1938 és 1944 között a régió visszakerült Magyarországhoz), 1945-től a terület a Szovjetunió kötelékébe került. Amikor 1991-ben Ukrajna kikiáltotta függetlenségét, egyben Kárpátalját is örökölte a széthulló szovjet birodalomtól.

A magyar nyelvű oktatást mindeddig valamennyi kisebbségi korszakban sikerült megőriznie a helyi magyarságnak. Az 1980-as évek végén, 90-es évek elején még fejleszteni, szélesíteni is sikerült ezt az intézményhálózatot: fokozatosan növekedett a magyar tananyelvű iskolába íratott gyerekek száma és aránya, magyar óvodák és iskolák indultak újra több olyan településen, ahol a második világháborút követően nem működött anyanyelvi intézmény, magyar csoportok indultak néhány szakmunkásképzőben, és létrejött egy magyar nyelven oktató felsőoktatási intézmény is Beregszászban (a kárpátaljai magyar oktatásról, az intézményhálózatról lásd Beregszászi–Csernicskó–Orosz 2001, Orosz 2005). Az utóbbi két évben azonban az ukrán politikai elit a kisebbségi oktatás fokozatos felszámolására, a nem ukrán nyelven oktató iskolák kétnyelvűsítésére törekszik.

Az első konkrét erre utaló jelek Ukrajna elnökének 2008. március 20-án N 244/2008 számmal kiadott, az ukrajnai oktatás minőségének javítását célzó rendeletében jelentkeztek. Az elnöki ukáz 8. pontja értelmében úgy kell kielégíteni a nemzeti kisebbségek oktatási igényeit, hogy a kisebbségi nyelven oktató iskolákban bizonyos tárgyakat ukrán nyelven kell oktatni.

Ennek megfelelően Ukrajna oktatási és tudományos minisztere, Ivan Vakarcsuk 2008. május 26-án 461. számmal jegyzett rendelete hatályba helyezte a nemzetiségi iskolák számára az ukrán nyelv oktatásának javítása céljából kidolgozott ágazati programot, mely a 2008–2011. közötti évekre érvényes.² A rendelethez készült végrehajtási program alapján 2008. szeptember 1-től a nemzetiségi nyelven oktató iskolák 5. osztályaiban Ukrajna történetét két nyelven kell oktatni: anyanyelven, illetve ukránul (a fakultatív órák terhére). A 6. osztályban (2009. szeptember 1-től) már csak ukrán nyelven kell oktatni

² Az ukrán nyelv oktatásának a nemzetiségi nyelven oktató iskolákban történő javítását célzó állami ágazati program a 2008–2011. évekre. A dokumentum ukrán nyelven megtalálható Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériuma honlapján: www.mon.gov.ua.

elméleti és módszertani részleteinek kidolgozásával foglalkozik. Ez a bizottság idén februárban a Krími Autonóm Köztársaságban járt annak céljából, hogy általános elveket és módszertani segédanyagokat dolgozzon ki egyes tantárgyak két nyelven történő oktatásához.

Az Olvasóban joggal merülhet fel a kérdés: ha a két nyelven folyó oktatás bevezetésére nem készült fel az ukrán állam, akkor miért adott ki erre vonatkozó rendeletet az államelnök és az oktatási miniszter? A válasz a nemzetpolitikai célokban keresendő.

Az ukrán nyelv fejlesztésének 2004–2010. évekre kidolgozott és a kormány által jóváhagyott állami program a következőképpen fogalmaz: „Az államalkotási folyamatban az ukrán nyelvnek vezető szerepe van”. A dokumentum a nyelvet a nemzeti identitás lényeges mutatójának tekinti.³ Ukrajna Alkotmánybíróságának 2008. április 22-én elfogadott állásfoglalása így fogalmaz: „Az ukrán nyelv államnyelvi státusa az állam alkotmányos rendjének az állam területével, fővárosával, állami szimbólumaival azonos szintű összetevője”. Az ukrán nyelv oktatásának javítása céljából a 2008–2011. közötti évekre kidolgozott minisztériumi program az alábbi szerepet tulajdonítja az ukrán nyelvnek mint államnyelvnek: „A nyelv államisége univerzális formája az emberek egy egészben, egy népben való egyesítésének. Fontos tényezője a nemzet ön meghatározásának, a nemzet genetikai kódja, az ország fejlődésének biztos alapja és a nemzeti kultúra kialakításának eszköze”.

A jelenleg hatalmon lévő ukrán állami vezetés az oktatásnak, illetve az oktatás nyelvének fontos szerepet tulajdonít az ukrán nemzettudat formálásában, az egységesnek megálmodott Ukrajna kialakításában. S hogy nem minden alap nélkül, azt jól mutatja néhány statisztikai adat.

A Regionális vagy kisebbségi nyelvek európai kartája Ukrajna által 2003-ban ratifikált törvénye értelmében az ország 13 nemzeti kisebbségének nyelve esik a Karta védelme alá (lásd Beregszászi–Csernicskó 2007). Az 1. táblázatban a többségi (ukránok) mellett ezen 13 közösség és nyelv vonatkozásában mutatjuk be, milyen összefüggés látszik a nyelvi identitás, a nyelvmegtartás, illetve az oktatás nyelve között.

³ Az ukrán nyelv fejlesztésének és funkcionálásának állami programja a 2004–2010. évekre. Jóváhagyta Ukrajna Kormánya 2003. október 2-án kiadott 1546. számú rendelete (http://www.naiu.kiev.ua/tslc/pages/zakon/p_1546.htm).

1. táblázat. Nemzetiségi, anyanyelvi és tannyelvi adatok Ukrajna nagyobb nemzeti közösségei vonatkozásában

	Számuk	Arányuk az ország lakosságán belül	Anyanyelvük és nemzetiségük megegyezik	Anyanyelvén tanul	
				fő	az összes iskolás %-ában
ukrán	37541693	77,82	85,16	4379675	75,05
orosz	8334141	17,28	95,92	1394331	23,89
belarusz	275763	0,57	19,79	–	–
moldáv	258619	0,54	70,04	6508	0,11
krími tatár	248193	0,51	92,01	5945	0,10
bolgár	204574	0,42	64,15	120	0,00
magyar	156566	0,32	95,44	20229	0,35
román	150989	0,31	91,74	27471	0,47
lengyel	144130	0,30	12,95	1404	0,02
zsidó	103591	0,21	3,10	–	–
görög	91548	0,19	6,37	–	–
német	33302	0,07	12,18	–	–
gagauz	31923	0,07	71,49	–	–
szlovák	6397	0,01	41,16	97	0,00

A táblázatból látszik, hogy azon közösségek esetében előrehaladott a nyelvcsere, amelyek nem rendelkeznek anyanyelvi iskolákkal. Hiába alkotják például az oroszok után a legnagyobb ukrainai kisebbséget a belaruszok, nincsenek belarusz nyelven oktató iskoláik, és mindössze 19,79%-uk vallja anyanyelvének nemzetisége nyelvét. Ezzel szemben például a románok és a magyarok ragaszkodnak nyelvükhöz és iskoláikhoz egyaránt. Azt persze nem könnyű eldönteni, hogy körükben azért olyan magas a saját nyelvüket megőrzők aránya, mert saját nyelvükön tanulhatnak, vagy esetleg azért ragaszkodnak iskoláikhoz, mert erősek a nyelvmegtartásra irányuló törekvéseik, ám az valószínűsíthető, hogy a két mutató kapcsolatban van és erősíti egymást.

A fenti adatok ismeretében nem meglepő, hogy az ukrán állam úgy véli: a nemzetiségi nyelven folyó oktatás visszafejlesztésével, az ukrán nyelven tanulók számának folyamatos emelésével el lehet érni az ország állampolgárainak ukrán nyelvűvé formálását. Ezen törekvés elsősorban az orosz abszolút dominanciáját mutató keleti és déli országrész ukránosítását célozza meg. S ha figyelembe vesszük, hogy az ország nyelvi és nemzetiségi alapon való kettészakadása egyben politikai törésvonalat is jelent (Csernicskó 2006), akkor érthetővé vá-

lik az oktatás- és nyelvpolitikai igyekezet. Azokban a keleti és déli régiókban ugyanis, ahol az orosz anyanyelvűek alkotnak többséget, a parlamenti és elnökválasztásokon rendre az Oroszországgal való kapcsolatok erősítését támogató, a NATO-csatlakozást elvető erők gyűjtik be a voksok túlnyomó többségét, míg a dominánsan ukrán nyelvű északi és nyugati megyékben a magukat demokratikusnak valló, az európai és auroatlanti integrációt hirdető politikusok tarolnak.

Az oktatáspolitikai asszimilációs célokra fordítását az ukrán nemzet saját tapasztalatai erősítik. A Szovjetunió fennállása idején az akkori Ukrán Szovjet Szocialista Köztársaság déli és keleti régióiban alig működött ukrán tannyelvű iskola, ukrán gyerekek tömegei tanultak orosz iskolában. Részben ez is magyarázza, miért tekinti a krími ukrán nemzetiségűeknek csak 40%-a, a donyeck megyeieknek 41%-a, a luhanszk megyeieknek 50%-a anyanyelvének az ukránt.⁴

Amint a fentiekben láthattuk, Ukrajna az oktatáspolitikát nyelv- és nemzetpolitikai céljai szolgálatába kívánja állítani. Ám az országban élő egyes kisebbségek úgy érzik, hogy ha azokkal az iskolákkal szemben indul támadás, amelyek az ő nyelvükön oktatnak, akkor közvetve a nyelvük elleni attakról van szó. Még akkor is, ha az állam úgy kommunikálja a kéttannyelvű oktatás bevezetését, illetve az államnyelven folyó képzésre történő fokozatos áttérést a (ma még?) kisebbségi tannyelvű iskolákban, hogy mindez a kisebbségek sikeresebb integrációja, versenyképességének javítása érdekében történik. Az oktatási tárca például 2008. szeptember 11-én sajtóközleményben tartotta szükségesnek hangsúlyozni a következőket: „A Minisztérium abból indul ki, hogy az anyanyelv és az államnyelv elsajátítása lényeges előfeltétele a fiatalok további életében elért sikereinek, az ukrán társadalomba való teljes értékű integrációjuknak.”⁵

A miniszteri rendelet végrehajtása körül kibontakozó feszültséget jól jelzi a Krími Autonóm Köztársaság Oktatási Minisztériumának azon döntése, mely felmenti a félsziget iskoláit a kijevi oktatási tárca határozatának végrehajtása alól.⁶ A konfliktus politikai vonatkozásaira utal, hogy az orosz orientációjának tekintett, a jelenlegi ukrán törvényhozásban a legnagyobb ellenzéki erőnek számító, főként kelet-ukrajnai szavazóbázissal rendelkező Régiók Pártja képviselői Julija Timosenko miniszterelnökhöz fordultak annak érdekében, hogy bírja rá oktatási miniszterét ominózus rendeletének visszavonására.⁷ A jelenlegi oktatási tárcavezető elődje is fontosnak tartotta, hogy olyan politikai bejelentést

⁴ Lásd a népszámlálás adatait a <http://www.ukrcenzus.gov.ua> honlapon.

⁵ A saját fordításomban idézett sajtóközleményt teljes egészében ukrán nyelven lásd a minisztérium honlapján: http://www.mon.gov.ua/main.php?query=newstmp/2008/11_09

⁶ Lásd a hírügynökségi beszámolókat, pl.: <http://ua.proua.com/news/2008/08/26/141357.html>

⁷ Lásd az erről szóló híradásokat, például: <http://korrespondent.net/ukraine/politics/579826>

tegyen, melyben hangsúlyozza: az oktatási minisztérium jelenlegi vezetése által hozott határozat alkotmányellenes.⁸

A nemzetiségi szempontból heterogén Kárpátalján sem fogadták csendben a nemzetiségi oktatás megreformálásának tervét. A Kárpátaljai Megyei Tanács mellett például a magyar többségű Beregszászi járás Tanácsa is határozatban utasította el azt a rendeletet, mely fokozatosan kéttannyelvűvé változtatná a jelenleg kisebbségi nyelven oktató iskolákat. A kárpátaljai magyar társadalmi, politikai, szakmai szervezetek, a helyi magyar közösség életében meghatározó szerepet játszó történelmi egyházak is egyértelműen a rendelettel szemben foglaltak állást.⁹ A helyi magyar pártok, társadalmi és szakmai szervezetek politikai támogatásért Magyarországhoz fordultak, mely kiállt a kárpátaljai magyar oktatás megőrzése mellett, s több fórumon is jelezte aggodalmait az ukrán fél felé. Az ukrán diplomácia sajátos módon reagált a magyar felvetésekre. Dmitro Tkacs, Ukrajna magyarországi nagykövete levélben fordult a budapesti oktatási tárcához, melyben azt állítja: a kárpátaljai magyar szervezetek félreértik a kijevi oktatási tárca 461. számú rendeletét és az ahhoz tartozó ágazati programot, az egyáltalában nem veszélyezteti a magyar nyelvű oktatást.¹⁰ A kárpátaljai megyei oktatási közigazgatási hivatal pedig magyarázó levélben fordult a járási és városi oktatási szervekhez, melyben azt állítja: egyes kárpátaljai magyar társadalmi szervezetek helytelenül magyarázzák az ominózus rendeletet és ágazati programot, ami feszültséget okoz Ukrajna és Magyarország viszonyában, illetve rossz fényt vet Ukrajna nemzetközi megítélésére. A 2008. október 16-án keltezett, 01-20/3025 iktatási számú hivatalos levél az 1. oldalon azt állítja: az oktatás nyelvének megválasztása és az anyanyelvi oktatáshoz való jog az állampolgárok számára törvény által garantált. Ugyanakkor a 4. oldalon arról esik szó, hogy a hivatal olyan pedagógus-továbbképzés szervezését tervezi, ahol a testnevelés, a technika, a honvédelem, a földrajz és az Ukrajna története tárgyak tanárait felkészítik arra, hogy fokozatosan térjenek át tantárgyuk ukrán nyelvű oktatására.

Az államhatalom és az oktatás irányítóinak elkötelezettségét és eltökéltségét jelzi az a nyilatkozat is, melyet Ivan Vakarcsuk tett a tárggyban. A magát demokratikusnak, a nyugati integráció hívének hirdető és az államelnök, Viktor Juscsenko mögött álló Nasa Ukraina – Narodna Szamooborona (Mi Ukrajnánk

⁸ Erről lásd: <http://korrespondent.net/ukraine/politics/543491>

⁹ A Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség, a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség és az Ukrajna Magyar Demokrata Szövetség tiltakozását lásd a *Kárpátalja* (2008. június 6., június 27.), *Kárpáti Igaz Szó* (2008. június 7.), *igazi Kárpáti Igaz Szó* (2008. június 7.), *Ukrajnai Magyar Krónika* (2008. június 18.) és *KárpátInfo* (2008. június 18.) c. lapokban.

¹⁰ A levél 61311/24-800-1093. iktatási számmal, 2008. október 3-i keltezéssel, a nagykövet aláírásával készült.

– Népi Önvédelem) pártszövetség által a kormányba delegált oktatási miniszter a sajtóosztálya révén és egy lapinterjúban közzétett véleménye szerint ahhoz, hogy valaki kisebbségiként Ukrajnában minőségi felsőoktatásban vegyen részt, karriert csináljon, megvalósítsa önmagát, anyanyelve mellett természetszerűleg ukránul is tudnia kell. Hozzátette továbbá: „Nekem mint miniszternek világos: senkinek nincs joga és nem lehet lehetősége arra, hogy korlátozza az állampolgárok azon alkotmányos jogát, hogy az államnyelven tanulhassanak és szerezhessenek végzettséget.”¹¹

Az 1991-ben kisebbségiből többségi pozícióba került ukrán elit Ukrajna számára a Szovjetuniótól örökölt lenini nemzetiségi politika elveit és módszereit tekinti követendőnek, melynek lényege, hogy a felszínen széles jogokat biztosítanak a kisebbségeknek. Ám közben azt sugallják számukra, hogy csak akkor lehetnek sikeresek, csak akkor érvényesülhetnek, ha az ukrán tannyelvű iskolákat választják, és hosszú távon feladják nyelvüket, ukrán nyelvűvé válnak. Aki mégis kitart az anyanyelven oktató iskola mellett, annak a tranzitív oktatási modellt kínálják. Ukrajna tehát a mai nemzetiségi és nyelvi sokszínűség helyett inkább a nemzetiségi szempontból színes, ámde nyelviileg homogén (mégpedig ukrán egynyelvű) nemzetállam modelljét tekinti mintának. Az ehhez vezető úton akadálynak tekinti a nyelvmegtartást segítő és a nemzeti identitást erősítő kisebbségi iskolákat.

Irodalom

BEREGSZÁSZI Anikó – CSERNICSKÓ István 2007. A Regionális és Kisebbségi Nyelvek Európai Kartája – ukrainai módra. *Kisebbségkutatás* 2007/2, 251–261.

BEREGSZÁSZI Anikó – CSERNICSKÓ István – OROSZ Ildikó 2001. *Nyelv, oktatás, politika*. Beregszász: Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola.

CSERNICSKÓ István 2006. Az ukrán–oroszi nyelvi háború és a kárpátaljai magyarság. *Kisebbségkutatás* 2006/4, 764–769.

CSERNICSKÓ István – MELNYK, Szvitlana 2007. Az ukrainai kisebbségek és a nyelvi oktatás. In: Orosz Ildikó szerk., *Magyarok a Tisza-forrás környékén. A felső-Tisza-vidéki magyarok anyanyelvi-oktatási helyzete egy kutatás tükrében*. 120–148. Ungvár: PoliPrint.

GÖNCZ Lajos 1999. *A magyar nyelv Jugoszláviában (Vajdaságban)*. Budapest–Újvidék: Osiris Kiadó–Forum Könyvkiadó–MTA Kisebbségkutató Műhely.

¹¹ Lásd a miniszter interjút a *Vysokyj zamok* című lap 2008. október 23-i számában. Az interneten megtalálható az alábbi címen: http://www.mon.gov.ua/main.php?querz=newstmp/2008/23_10/1. A minisztérium sajtóosztályának közleménye: http://www.mon.gov.ua/main.php?query=newstmp/2008/11_09.

OROSZ Ildikó 2005. *A magyar nyelvű oktatás helyzete Kárpátalján az ukrán államiság kialakulásának első évtizedében (1989–1999)*. Ungvár: PoliPrint.

SKUTNABB-KANGAS, Tove 1997. *Nyelv, oktatás és a kisebbségek*. Budapest: Teleki László Alapítvány.

KJER JE DVOJEZIČNO IZOBRAŽEVANJE KORAK NAZAJ: UKRAJINA

Ozemlje današnje Zakarpatske pokrajine je pripadalo v 20. stoletju različnim državam. Do konca prve svetovne vojne je bil del Madžarske. V letih med 1920–1939 je pripadalo Češkoslovaški, nato med leti 1945–1991 Sovjetski zvezi. Od leta 1991 je del neodvisne Ukrajine. Madžarska manjšina v Zakarpatski pokrajini je skozi celotno 20. stoletje ohranila svoje šole z učnim jezikom materinščine. Jezik pouka je bil v teh šolah madžarščina. Jezik države in en tuji jezik so poučevali kot učni predmet.

Ukrajinska politika, ki je gradila nacionalno državo v 21. stoletju si prizadeva ukiniti šolski sistem z manjšinskim učnim jezikom. Pod vodstvom predsednika Viktorja Yushchenka in ministra za šolstvo Ivana Vakarchuka želijo šole z manjšinskim učnim jezikom reorganizirati v šole z dvema učnima jezikoma. V teh šolah naj bi poučevali določene predmete v dveh jezikih (matematika, zgodovina, geografija) v prvem letniku, v drugem letniku pa samo še v ukrajinskem jeziku. Vendar država za uvajanje dvojezičnega izobraževanja ni zagotovila potrebnih pogojev.

WHERE THE BILINGUAL EDUCATION IS A STEP BACKWARDS: THE CASE OF THE UKRAINE

The territory of the present-day Trans-Carpathia belonged to different states during the twentieth century. It was a part of Hungary till the end of World War I. Between 1920–1939 it belonged to Czechoslovakia, and then to the Soviet Union during the period of 1945–1991. From the year 1991 the territory is the part of the independent state of the Ukraine. The Trans-Carpathian Hungarian minority preserved their schools, where the language of teaching was the mother tongue (Hungarian) through the 20th century. In these schools the state language and a foreign language are taught as subjects.

The Ukrainian politics while building a national state is aiming to extinguish the school system which uses minority language as a medium of instruction. With the leadership of president Viktor Yushchenko and the minister of education, Ivan Vakarchuk they want to reorganise schools of minority language into schools with bilingual education. In these schools some subjects (Mathematics, History, Geography etc.) are taught in two languages in the first year, and in the following year they are taught only in Ukrainian. But the state of the Ukraine did not ensure the necessary conditions for establishing this kind of education.

The closing of minority language schools and the introduction of the bilingual education happen for the sake of a monolingual national state.